

AMMATTIKORKEAKOULUN TOIMILUVAN MUUTTAMINEN

1 Säädöspohja

Ammattikorkeakoululain (932/2014) 7 §:n mukaan ammattikorkeakoulutoiminta edellyttää toimilupaa. Toimiluvan myöntää valtioneuvosto. Toimiluvan myöntämisen edellytyksenä on, että ammattikorkeakoulu on koulutustarpeen vaatima ja että hakijalla on toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tehokkuus huomioon ottaen taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset ammattikorkeakoululaissa säädettyjen tehtävien asianmukaiseen järjestämiseen.

Toimiluvan saajalla on oikeus harjoittaa ammattikorkeakoulutoimintaa toimiluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Toimiluvassa voidaan määrätä ammattikorkeakoululle myös sen tehtäviin kohdistuvia kehittämis- ja muita velvollisuuksia.

Valtioneuvosto voi muuttaa toimilupaa tai peruuttaa sen, jos koulutustarpeen olennaiset muutokset tai muut ammattikorkeakoulutoimintaan liittyvät olennaiset syyt sitä edellyttävät taikka, jos ammattikorkeakoulu ei täytä edellä mainittuja säädettyjä edellytyksiä.

Ammattikorkeakoululain 8 §:n 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulun toimiluvassa määrätään siitä, mitä ammattikorkeakoulututkintoja ja niihin liitettäviä tutkintonimikkeitä ammattikorkeakoulun tulee antaa (*koulutusvastuu*). Toimiluvassa voidaan tarvittaessa myös täsmentää tutkintokohtaista koulutusvastuuta. Lisäksi toimiluvassa määrätään siitä, mitä ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja ja niihin liitettäviä tutkintonimikkeitä ammattikorkeakoulu voi antaa.

2 Toimiluvan muutoshakemukset

Ammattikorkeakoulut ovat tehneet koulutusvastuuesityksiä syksyllä 2022 seuraavasti:

1 Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto

- Centria-ammattikorkeakoulu ja Metropolia-ammattikorkeakoulu esittävät tradenomi (AMK) -koulutusvastuun osalta lisättäväksi täsmennystä tietojenkäsittely

2 Tekniikan ammattikorkeakoulututkinto

- Turun ammattikorkeakoulu esittää rakennusarkkitehti (AMK) –koulutusvastuuta
- Satakunnan ammattikorkeakoulu esittää insinööri (AMK) -koulutusvastuun osalta lisättäväksi täsmennystä prosessi- ja materiaalitekniikka

3 Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

- Kajaanin-ammattikorkeakoulu esittää ensihoitaja (AMK) –koulutusvastuuta
- Satakunnan ammattikorkeakoulu esittää terveydenhoitaja (AMK) –koulutusvastuuta

3 Asian valmistelu

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti kesäkuussa 2022 korkeakoulujen koulutusvastuujärjestelmän uudistamistyön ja pyysi 23.6.2022 lähettämällään kirjeellä korkeakouluja käynnistämään uudistamistarpeita koskevan alakohtaisen valmistelutyön. Samassa yhteydessä ministeriö tiedusteli yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta välitöntä tarvetta esittää muutoksia nykyisiin koulutusvastuuihin ennen koulutusvastuu-uudistuksen toteuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi korkeakouluja muutosesityksiä harkitessaan huomioimaan yleisen taloustilanteen ja julkisen talouden niukkevat näkymät. Opetus- ja kulttuuriministeriö totesi myös, ettei sillä ole mahdollisuuksia osoittaa rahoitusta mahdollisiin uusiin koulutusvastuuihin ja että korkeakoulun koulutusvastuukokonaisuuden tarkastelu saattaa edellyttää myös uudelleen ajattelua voimavarojen kohdentamisen suhteen. Ministeriö kehotti sen vuoksi korkeakouluja uusia koulutusvastuita esittäessään harkitsemaan joistain nykyisistä koulutusvastuista luopumista. Koulutusvastuu on vastuu hoitaa koulutustehtävä mahdollisimman laadukkaasti. Laatu edellyttää koulutusta tukevaa ja sille perustaa luovaa tutkimusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö muistutti korkeakouluja myös opetusyhteistyön mahdollisuuksista, jota tulisivat hyödyntää ensisijaisesti. Mahdolliset koulutusvastuuesitykset ministeriö pyysi toimittamaan 30.9.2022 mennessä.

Kaikista ammattikorkeakoulujen ministeriölle tekemistä koulutusvastuuesityksistä on pyydetty 31.10.2022 lausunnot muilta ammattikorkeakouluilta, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry:ltä, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:ltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, Kansalliselta koulutuksen arviointikeskukselta (Karvi), Akava ry:ltä, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:lta, Insinööriliitto IL ry:ltä, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry:ltä, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:ltä, Kunta- ja hyvinvointialue-työnantajat KT:ltä, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry:tä, Palkansaajajärjestö Pardia ry:ltä, Professoriliitolta, Sivistystyönantajat ry:tä, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, STTK ry:ltä, Tehy ry:ltä, Tekniikan Akateemisten liitto TEK ry:ltä, Teknologiateollisuus ry:ltä, Tieteentekijöiden liitolta ja Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry:ltä.

Lausunnon antaneista ammattikorkeakouluista suurin osa käsitteli lausunnoissaan kaikkia tehtyjä koulutusvastuuesityksiä yhtenä ryhmänä. *Lapin ammattikorkeakoulu*, *Laurea ammattikorkeakoulu* ja *Vaasan ammattikorkeakoulu* eivät ottaneet kantaa muiden ammattikorkeakoulujen yksittäisiin esityksiin. *Haaga-Helia* ammattikorkeakoulu totesi, että koulutusvastuita laajentamalla ei tulisi pirstoa koulutuskenttää ja rahoitusta. *OAJ* ei ottanut kantaa ammattikorkeakoulujen koulutusvastuuesityksiin.

Akava on todennut, että korkeakoulujen koulutusvastuita ja koulutusmääriä on kuluvalle hallituskaudella lisätty tuntuvasti. Rahoitus ja lisäysten vaatimat panostukset henkilöstöön ovat kuitenkin jääneet puutteellisiksi. *Akava* on katsonut, että korkeakoulutusta ei pidä enempää hajauttaa, vaan jokaisen korkeakoulun on panostettava omiin vahvuusalueisiinsa sekä vahvempaan profiloitumiseen. Tunnistetut uudet osamistarpeet tulisi ensisijaisesti kattaa korkeakoulujen välisen yhteistyön kautta, ei uusilla koulutusvastuilla. Mikäli uusia koulutusvastuita myönnetään, tulee niiden tarve, rahoituspohja ja henkilöstöresurssit arvioida erittäin huolellisesti. Korkeakoulujen ver-

kostomaista yhteistyötä pitää lisätä ja reagoida sen avulla muuttuviin osaamistarpeisiin. Uusien koulutusvastuiden sijaan ratkaisuja osaajatarpeiden täyttämiseen on haettava yhteistyön kautta. Paikallisten osaajatarpeiden täyttäminen ei ole riippuvainen lähimmän korkeakoulun tarjonnasta, erityisesti kun yhä suurempi osa koulutuksesta tapahtuu etänä. Koulutusvastuita ei pidä lisätä, ellei niitä voida rahoittaa. Akava on nostanut esiin huolen ammattikorkeakoulujen resurssien nykytilasta ja sen vaikutuksista ammattikorkeakoulujen perustoiminnoille ja erityisesti opetuksen laadun heikkenemiseen. Viime vuosina aloituspaikkoja on lisätty ilman, että niille on osoitettu todellisia kustannuksia vastaavaa rahoitusta. Tämä on Akavan mukaan johtanut muun muassa opetushenkilöstön riittämättömyyteen suhteessa opiskelijamääriin. Laadukkaan ammattikorkeakoulutuksen perusta on ammattitaitoiset ja hyvinvoivat opettajat.

Suomen yrittäjät eivät ole ottaneet kantaa yksityiskohtaisiin esityksiin, mutta toivoivat päätöksenteossa perusteellista harkintaa huomioiden koulutusvastuiden laajentamista edellyttävien resurssien riittävyys ja laatu sekä laajentamisen taloudelliset vaikutukset. On tarpeen selvittää, mitkä ovat tarkoituksenmukaisimpia tapoja koulutusvastuiden laajentamisen toteuttamiseksi: voidaanko lisätä ko. koulutusta jo järjestävien ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja ja laajentaa alueellista ulottuvuutta monipuolisella etäopetustarjonnalla ja/tai hyödyntämällä yhteistyömalleja eri puolilla Suomea toimivien ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. Myös kansainvälinen yhteistyö ja sen luomat mahdollisuudet kannattaa päätöksenteossa huomioida.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry on todennut lausunnossaan, että se on lausunut korkeakoulujen koulutusvastuuesityksistä yleisellä tasolla 18.11.2021, ja on edelleen sillä kannalla, että korkeakoulutukseen pitäisi voida hakeutua asuinpaikasta riippumatta, mutta laajennetut koulutusvastuut eivät saa vaarantaa koulutuksen laatua. Jos ammattikorkeakoulut ja yliopistot saavat lisää vastuuta koulutuksista, myös niiden resursseja pitää lisätä merkittävästi. JHL on huolissaan siitä, miten korkeakouluihin löytyy osaavia opettajia ja tukipalveluiden henkilökuntaa. Yliopistoilla on edessään samat rekrytointiongelmat kuin ammattikorkeakoulujen puolella. Niin ikään yliopistojen pitäisi pystyä tekemään huippututkimusta, mikä vaatii ennemminkin resurssien keskittämistä kuin liiallista hajauttamista.

Turun ammattikorkeakoulu on todennut lausunnossaan, että ammattikorkeakoulut ovat erityisesti alueellisia korkeakouluja, tehtävänään huolehtia, muutamia erityisiä valtakunnallisia koulutusvastuita lukuun ottamatta, oman alueensa työelämän ammatillisten asiantuntijoiden korkeakoulukoulutuksesta ja työvoiman riittävyydestä. Hallitusohjelman mukaisesti ammattikorkeakouluille vuosien 2021–2024 tavoiteneuvotteluissa asetettu opiskelijamäärien kasvattamistavoite edellyttää opiskelijamäärien kasvattamisen lisäksi ammattikorkeakoulujen koulutusalojen alueellista monipuolistamista. Tämä on erityisen tärkeää, jotta alueellinen työvoimatarjonta ei yksipuolistu ja alakohtainen työvoimatarjonta vääristy korkeakoulujen opiskelijamäärien kasvaessa. Koulutusmäärien kasvun ja koulutusalojen laajentamisen tulee perustua realistiseen käsitykseen alueen hakijapotentiaalista, väestökehityksestä sekä työvoimatarpeesta. Turun ammattikorkeakoulu katsoi, että ammattikorkeakoulut ovat käyneet koulutusvastuuesitystensä perusteeksi laajaa alueellista keskustelua keskeisten sidosryhmiensä kanssa kunkin alueen tarvitsemista koulutusvastuumuutoksista. Näin ollen ammattikorkeakoulut ovat itse parhaita arvioimaan Ammattikorkeakoululain mukaisten tehtäviensä menestykselliseen suorittamiseen tarvittavat koulutusalat ja opiskelijamäärät,

opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelemien koulutusalojen tutkintokiintiöiden ja toimialueensa opiskelijapotentialin puitteissa. Turun ammattikorkeakoulu puolsi ammattikorkeakoulujen esityksiä koulutusvastuiden muuttamisesta.

Centria-ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun esityksiä (tietojenkäsittely) koskeva lausuntopalautte

Tradenomiliitto TRAL ry totesi, että useilla alueilla tradenomien koulutusmäärät ovat jo liian suuria väestöpohjaan verrattuna, eikä näillä alueilla opiskelijoille riitä harjoittelupaikkoja tai valmistuneille työpaikkoja. Liitto totesi, ettei tietojenkäsittelyn tradenomikoulutusta hakeneilla ammattikorkeakouluilla ole ollut kyseistä koulutusvastuuta aiemmin. Ammattikorkeakoulujen tulisi profiloitua vahvemmin, eikä jokaisessa ammattikorkeakoulussa voi olla tarjolla samoja tutkintokokonaisuuksia. TRAL ry:n näkemyksen mukaan ammattikorkeakoulujen välinen yhteistyö ja digitalisaatio ovat parhaat keinot vastata mahdollisiin lisäkoulutustarpeisiin. Akuuttiin ICT-alan osaajapulaan nopein ratkaisu ei ole uusien koulutusvastuiden lisääminen. Tradenomiliitto on pitkään ollut huolissaan ammattikorkeakoulujen resurssien riittävyyden nykytilasta ja sen negatiivisista vaikutuksista ammattikorkeakoulujen perustoiminnoille ja erityisesti opetuksen ja ohjauksen laadun heikkenemiseen. Viime vuosina aloituspaikkoja on lisätty suuria määriä ilman, että niille on osoitettu kasvavia kustannuksia vastaavaa rahoitusta.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu totesi, ettei se puolla Centria-ammattikorkeakoulun ja Metropolia Ammattikorkeakoulun esityksiä tietojenkäsittelyn tradenomien koulutusvastuiden lisäämisestä. Haaga-Helia on pitänyt ministeriön pidettyistä linjaa koulutusvastuitten kautta tehtäviin koulutuslaajennuksiin kestävässä ja perusteltuna. Alueellisesti ja työelämässä yleisemminkin tapahtuvat koulutustarvemuutokset edellyttävät korkeakouluilta nopeaa reagointikykyä ja nykyistä joustavampia väyliä vastata koulutustarvekysyntään. Toimilupatasoisesti määriteltävä koulutusvastuu on kankea ja hidas tapa vastata äkillisiin, rakennemuutoksesta johtuviin koulutuksen kysyntätarpeisiin. Koulutusvastuiden laajentamiset ovat koulutuksen järjestäjälle aina kallis instrumentti tarvittavien investointien, osaamisen ja laadun varmistamiseen. - Helia katsoo, että ammattikorkeakoulut voivat nykyisten tekniikan alan koulutusvastuidensa puitteissa ja korkeakoulujen välisenä yhteistyönä toteuttaa huomattavasti kustannustehokkaammin alueiden sinänsä perusteltuja tietojenkäsittelyn alan koulutustarpeita.

Arcada huomauttaa, että tähän asti koulutusvastuu on myönnetty tutkintoon johtavaan koulutukseen kotimaisilla kielillä ja korkeakoulu on sen lisäksi voinut tarjota englanninkielistä koulutusta. Metropolian esitys on tehty uudella mallilla, jossa olemassa olevista liiketalouden ja tietotekniikan koulutuksista kehitetään englanninkielinen uusi koulutusvastuu. Arcada ei kuitenkaan vastusta esitystä, vaan pitää sitä hyvänä. Arcada pitää tärkeänä, että korkeakoululla on vapaus nimetä ja profiloita englanninkieliset ohjelmansa poiketen suomen- tai ruotsinkielisestä tarjonnasta.

Satakunnan ammattikorkeakoulun esitystä (terveydenhoitaja) koskeva lausuntopalaute

Tehy ry katsoi, että Satakunnan ammattikorkeakoulun terveydenhoitajakoulutuksen kokemuksella, olemassa olevalla osaajaresurssilla ja opetustiloilla simulaatioympäristöineen on merkitystä, kun terveydenhoitajan koulutusta suunnitellaan käynnistettäväksi nyt uudelleen. *Tehy ry* kannattaa Satakunnan esitystä, mikäli SAMK huomioi riittävän terveydenhoitotyön osaamisen ennen koulutuksen käynnistymistä ja valmistelee ennakoiden alueen työelämän kanssa suunnitelman terveydenhoitajaopiskelijoiden harjoittelujaksojen varmistamiseksi.

Diakonia-ammattikorkeakoulu totesi, että sillä on terveydenhoitaja (AMK) –koulutuksen koulutusvastuu ja yksi ammattikorkeakoulun kampuksista on Porissa. Diak on aloittamassa syksystä 2023 alkaen terveydenhoitajien koulutuksen Porissa 25 aloituspaikalla vuosittain. Saman koulutuksen aloittaminen myös Satakunnan ammattikorkeakoulussa tuottaisi liikaa terveydenhoitajia ja aiheuttaisi turhaa kilpailua opiskelijoista. Diak ei siis kannattanut Samkin koulutusvastuun laajentamista terveydenhoitajakoulutuksella.

Kajaanin ammattikorkeakoulun esitystä (ensihoitaja) koskeva lausuntopalaute

Oulun ammattikorkeakoulu ja Savonia-ammattikorkeakoulu totesivat, että ammattikorkeakouluilla on alueellisten tehtävien lisäksi myös valtakunnallisia koulutusvastuita erityisaloilla, joissa osaaminen on yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittistä, mutta osaajatarve rajallinen. Tällaisia erityisaloja ovat esimerkiksi bioanalytiikot, kätilöt, röntgenhoitajat ja ensihoitajat. Ammattikorkeakoulut katsovat, ettei ensihoitajakoulutuksen koulutusvastuiden laajentamiselle ole perusteita. Koulutusmäärien nostaminen aiheuttaisi ongelmia välttämättömien osaamistavoitteita vastaavien harjoittelu- ja koulutuspaikkojen järjestämisessä erityisesti pohjoisessa ja itäisessä Suomessa. Pysyvien koulutusvastuulaajennusten sijaan alueellisiin tarpeisiin kyetään tarvittaessa vastaamaan laadukkailla ja joustavilla satelliittikoulutuksilla. Oulun ammattikorkeakoulussa koulutettiin yhteistyössä Kainuun ensihoidon kanssa vuosina 2018 - 2020 omassa opintopolussaan 17 Kainuun ensihoidossa työskentelevää sairaanhoitajaa ensihoitajiksi. Kainuun ensihoidosta todettiin lokakuussa 2022, ettei laajempia koulutustarpeita tällä hetkellä ole, vaan työvoiman kysyntä ja tarjonta ovat tasapainossa. Ammattikorkeakoulujen lausunnon liitteenä on ensihoitaja AMK-koulutuksen valtakunnallisen verkoston näkemys esitykseen. Verkoston näkemyksessä todetaan, että ensihoitajakoulutus on erittäin vetovoimaista, mutta alalla ei ole työvoimapulaa, vaan työvoiman kysyntä ja tarjonta ovat tasapainossa valtakunnallisesti ja alueellisesti. Mahdollisiin tuleviin tarpeisiin voidaan vastata lisäämällä aloituspaikkoja nykyisten koulutusvastuiden puitteissa.

Turun ammattikorkeakoulun (rakennusarkkitehti) ja Satakunnan ammattikorkeakoulu (insinööri) koskeva lausuntopalaute

Akava ry totesi lausunnossaan, että koulutusvastuiden myöntämisessä on huolehdittava riittävästä mahdollisuudesta toteuttaa koulutus laadukkaasti. Koulutusvastuita ei tule myöntää, jos ko. koulutusta löytyy jo alueelta tai jos koulutus jää opiskelijamääriltään pieneksi. Tekniikan koulutusvastuita tulisi myös lähtökohtaisesti myöntää

sinne, missä on jo muuta vastaavaa koulutusta, jotta olemassa olevaa infraa voidaan hyödyntää. Tekniikan alalla erilaiseen opetusinfraan menee paljon resursseja, joita kuitenkin voidaan hyödyntää yhteistyössä eri tutkintojen välillä. Uusien vastuiden sijaan tekniikan osalta olisi tärkeää kiinnittää huomiota nykyisten ohjelmien opiskelijoiden läpäisyyn ja sen ongelmiin. Arkkitehtuurin alan koulutustarve ei ole muuttunut vuoden takaisesta ja täten perusteita muuttaa Valtioneuvoston kantaa ja aiemmin tekemää päätöstä Turun ammattikorkeakoulun koulutusvastuuhakemusta koskien ei ole. Parhaillaan on käynnissä laaja arkkitehtuurin alan osaajien osaamista ja määrää kartoittava selvitystyö osana Apoli 2022 ohjelmaa. Selvityksen tilaajina ja osapuolina ovat kaikki arkkitehtuurin alaa edustavat henkilö- ja työnantajajärjestöt, alan koulutusta tarjoavat korkeakoulut, Kuntaliitto sekä Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ennen selvityksen ja sen johtopäätösten valmistumista (2/2023) ei ole perusteita myöntää uusia koulutusvastuita rakennusarkkitehti (AMK) -koulutusta koskien.

Arcada totesi, että sillä ei ole kommentoitavaa saatuihin esityksiin, mutta toteaa, että tekniikan opiskelupaikkojen kokonaisuus olisi merkittävä, mikäli kaikki hakemukset hyväksytään. Yhteiskunnan näkökulmasta tämä on perusteltua, sillä osaavan työvoiman kysyntä insinööreistä on suurta. Tulisi kuitenkin pohtia, onko valtakunnallinen rekrytointipohja riittävä, jotta koulutuksiin saadaan riittävästi hyviä hakijoita.

Insinööriliitto ry on pitänyt tärkeänä, että koulutusvastuiden antamisessa huolehditaan riittävästä mahdollisuudesta toteuttaa koulutus laadukkaasti. Koulutusvastuita ei tulisi siis myöntää silloin, kun koulutusta löytyy jo alueelta tai jos koulutus jää opiskelijämääriltään pieneksi. Tekniikan koulutusvastuita tulisi myös lähtökohtaisesti myöntää sinne, missä on jo muuta vastaavaa koulutusta, jotta olemassa olevaa infraa voidaan hyödyntää. Tekniikan alalla erilaiseen opetusinfraan menee paljon resursseja, joita kuitenkin voidaan hyödyntää yhteistyössä eri tutkintojen välillä. Myös muiden palveluiden näkökulmasta on tärkeää, että samalla kampuksella on riittävästi opiskelijoita, että opiskelijoille voidaan tarjota riittävät palvelut. Uusien vastuiden sijaan tekniikan osalta olisi tärkeää kiinnittää huomiota nykyisten ohjelmien opiskelijoiden läpäisyyn, joka edelleen on melko heikkoa. Insinööriliitto on pitänyt tärkeänä, että koulutusvastuista päätettäessä huomioidaan myös rakennusarkkitehtitutkinnon käyneiden jatkokoulutusmahdollisuudet. Rakennusarkkitehtikoulutusta ei tällä hetkellä tarjota ylempänä ammattikorkeakoulututkintona ja se hankaloittaa tutkinnon suorittaneiden ura- ja osaamiskehitystä. Yliopistojen tarjoama arkkitehtitutkinto poikkeaa sisällöltään ja tavoitteiltaan rakennusarkkitehtitutkinnosta, kuten sen kuuluukin. Työelämässä olisi kuitenkin kysyntää myös rakennusarkkitehtien osaamisen kehittämiseksi ylemmän tutkinnon myötä. Insinööriliitto toivookin, että koulutusvastuiden jatkokehityksessä otetaan harkintaan rakennusarkkitehti YAMK-tutkinnon aloittaminen.

Teknologiatoimisto ry on katsonut, että korkeakoulujen vahvuuksiin perustuva verkostomainen kehittäminen on uusiin koulutusvastuisiin nähden ensisijainen ratkaisu osaajatarpeisiin. Teknologiatoimisto ry on pitänyt tarpeellisena, että ammattikorkeakouluverkosto voi kehittyä elinkeinoelämän tarpeiden uudistuessa. Tärkeitä tekijöitä tekniikan koulutusvastuita arvioitaessa ovat korkeakoulujen yritys yhteistyön aktiivisuus ja alueen yritysten osallistuminen uusien koulutusten valmisteluun, alan veto voima ammattikorkeakoulun rekrytointialueella sekä ammattikorkeakoulun investointisuunnitelma uuteen koulutukseen. Koulutusvastuiden tulee perustua vahvaan ja py-

syväksi ennakoituun elinkeinoelämän tarpeeseen eivätkä ne saa kokonaisuutena heikentää resurssien käytön tehokkuutta. Ensisijaisesti tulisi edistää yhteistyötä, jossa korkeakoulut suunnittelevat koulutuksia yhdessä ja jakavat toteutusvastuuta korkeakoulujen vahvuuksiin perustuen. Tällöin tekniikan alan koulutusta kehitetään tavalla, joka ei hajauta resursseja, vaan tuo ne laajemmin hyödynnettäviksi koko maassa.

Ammattikorkeakoulut ovat täydentäneet esityksiään opetus- ja kulttuuriministeriön 24.1.2023 tekemien lisäselvityspyyntöjen johdosta. Ministeriö on pyytänyt lisäselvityksiä Centria-ammattikorkeakoululta, Kajaanin ammattikorkeakoululta, Satakunnan ammattikorkeakoululta, Savonia-ammattikorkeakoululta ja Turun ammattikorkeakoululta. Lisäselvityspyynnot ovat liittyneet uusien koulutusvastuiden toteutuksen edellytyksiin. Ammattikorkeakouluja on pyydetty toimittamaan esitetystä koulutusvastuusta kustannusarvio (ml. henkilöstö ja sen lisäystarpeet) ja rahoitussuunnitelma ulottuen koulutuksen suunnittelu- ja käynnistysvaiheesta (vuodet 2023–2024) kymmenen vuoden päähän. Ammattikorkeakoulut ovat selvityksissään tuoneet esiin koulutusvastuuesitystensä kustannukset sekä suunnitelmat rahoituksesta pyydetyllä tarkastelukaudella. Ammattikorkeakoulujen selvitysten perusteella uudet koulutusvastuut eivät edellytä opetus- ja kulttuuriministeriön lisärahoitusta.

Esitys ammattikorkeakoulujen toimilupien muuttamisesta on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä ammattikorkeakoulujen esitysten ja niistä saadun lausuntopalauteen pohjalta.

4 Esitys

4.1 Myönteiset päätökset

Koulutus- ja osaamistason nostaminen sekä eri alojen ja alueiden osaajapulaan vastaaminen ovat pääministeri Marinin hallitusohjelman tavoitteita. Hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on lisätty yhteensä noin 12 000 aloituspaikkaa vuosina 2020–2022. Korkeakoulut ovat sekä valtakunnalliseen että eri alueiden osaajapulaan vastaamiseksi myös lisänneet opetusyhteistyötä. Opetusyhteistyö ja aloituspaikkojen lisääminen vähentävät tarvetta laajamittaisiin koulutusvastuumuutoksiin. Nyt ehdotettavilla uusilla koulutusvastuilla pyritään kuitenkin uudistamaan osaamista, vahvistamaan koulutuksen vetovoimaa, vastaamaan pitkäaikaiseen kansalliseen ja alueelliseen osaajatarpeeseen eri koulutusaloilla sekä vahvistamaan alueiden elinvoimaa. Ehdotetut koulutusvastuulaajennukset kohdistuvat koulutusaloille, joilla on osaajapulaa.

Esitetään, että valtioneuvosto muuttaa toimilupia seuraavasti:

4.1.1 Centria-ammattikorkeakoulu Oy:n liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoa ja siihen liitettävää tradenomi (AMK) –tutkintonimikettä koskevaan koulutusvastuuseen lisätään 1.8.2024 lukien täsmennys tietojenkäsittely

ICT-alan osaajista on krooninen valtakunnallinen pula. Sinänsä koulutustarpeisiin voitaisiin vastata olemassa olevilla koulutusvastuilla korkeakoulujen yhteistyöllä, mutta uusi koulutusvastuu parantaa ICT-alan koulutuksen tarjontaa Länsi-Suomessa.

4.1.2 Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy:n koulutusvastuuseen lisätään 1.8.2024 lukien sosiaali- ja terveystalalan ammattikorkeakoulututkinto, ensihoitaja (AMK)

Uusi ensihoitaja (AMK) -tutkintonimikettä koskeva koulutusvastuu myönnetään hakemuksen mukaisesti.

Koko Suomen väestö ikääntyy nopeasti, ja Kainuu on väestöpohjaltaan nopeasti ikääntyvä maakunta. Väestörakenteen ja pitkien välimatkojen vuoksi myötä alueella on lisääntyvä hoidontarve. Kyseessä on vetovoimainen koulutus, jolla voidaan houkutella lisää osaajia sosiaali- ja terveystalalle.

Uusi koulutusvastuu edellyttää, että ammattikorkeakoulu huolehtii koulutuksen riittävästä resursseista siten, että koulutus on laadukasta eikä vaaranna ammattikorkeakoulun muuta koulutusta.

4.1.3 Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy:n tekniikan ammattikorkeakoulututkintoa ja siihen liitettävää insinööri (AMK) –tutkintonimikettä koskevaan koulutusvastuuseen lisätään 1.8.2024 lukien täsmennys prosessi- ja materiaalitekniikka

Prosessi- ja materiaalitekniikan koulutusvastuu tukee Satakunnan akku- ja teknologiaklusteria. Vihreän siirtymän alalla odotetaan syntyvän työpaikkoja muun muassa akkuteollisuuteen (Työvoiman saatavuus, työvoimapula ja kohtaanto-ongelmat vuonna 2022, TEM-analyyseja 113/2023, Työvoimatietokartat -hankkeen loppuraportti).

Prosessi- ja materiaalitekniikan koulutusvastuu on tällä hetkellä yhdeksällä ammattikorkeakoululla. Sinänsä koulustarpeisiin voitaisiin vastata olemassa olevilla koulutusvastuilla ja korkeakoulujen yhteistyöllä, mutta koulutuksen käynnistäminen vahvistaa SAMK:n nykyistä profiilia energia- ja ympäristötekniikassa ja alan osaajien jäämistä alueelle.

Ammattikorkeakoulun tulee huolehtia koulutuksen vetovoimasta ja riittävästä opiskelijamäärästä.

4.1.4 Turun ammattikorkeakoulu Oy:n koulutusvastuuseen lisätään 1.8.2024 lukien tekniikan ammattikorkeakoulututkinto, rakennusarkkitehti (AMK)

Uusi rakennusarkkitehti (AMK) -tutkintonimikettä koskeva koulutusvastuu myönnetään hakemuksen mukaisesti.

Turun ammattikorkeakoulun esitykseen on liitetty useiden alueellisten alan toimijoiden näkemys siitä, että Turun alueella on vaikea rakennusarkkitehtejä koskeva työvoimapula. Ympäristöministeriön vuonna 2015 julkaisemien uusien ohjeiden (YM4/601/2015) myötä rakennussuunnittelua eivät saa jatkossa harjoittaa muut kuin arkkitehdit tai rakennusarkkitehdit. Tämä on näkynyt haasteena muun muassa paikallisten rakennusviranomaisten työssä, koska kelpoisuuden täyttäviä ammattilaisia ei ole tarjolla.

Arkkitehtuurin alan osaaminen ja työvoimatarve – selvitysraportti julkaistiin helmikuussa 2023. Raportin mukaan arkkitehdit ovat kaikilla arkkitehtialoilla täystyöllistettyjä ja alalla vallitsee erittäin voimakas työvoimapula. Erityisen vaikea työvoimapula on kunnallisilla työnantajilla, joilla on vaikeuksia rekrytoida työntekijöitä ja joillain alueella jopa 50 % kunnallisista alan työntekijöistä eläköityy vuoteen 2030 mennessä. Raportissa esitettiin yliopistojen arkkitehtikoulutuksen lisäämistä, mutta ei rakennusarkkitehti (AMK) – koulutuksen lisäämistä. Perusteluna oli se, että työvoimapulasta eniten kärsivän kunta-alan virkoihin vaaditaan usein ylempi korkeakoulututkinto, jolloin rakennusarkkitehti (AMK) – tutkinnon suorittaneet eivät ole näihin kaikissa tapauksissa kelpoisia hakijoita.

Tällä hetkellä rakennusarkkitehti ylempää ammattikorkeakoulututkintoa ei ole korkeakoulujen tutkintovalikoimassa. Koulutusvastuu-uudistuksen yhteydessä on mahdollista täydentää ammattikorkeakoulujen tutkintorakennetta rakennusarkkitehtien ylemmällä AMK-tutkinnolla, mikä yhdessä rakennusarkkitehti (AMK) – tutkinnon koulutusvastuun laajentamisen kanssa voisi tarjota työvoimaa myös kuntiin.

4.2 Kielteiset päätökset

Esitetään, että valtioneuvosto antaa muihin hakemuksiin kielteisen päätöksen. Koulutusvastuun laajentamiseen ei näiltä osin ole ammattikorkeakoululain 7 §:ssä tarkoitettuja edellytyksiä, koska toimiluvan muuttamista ei voida perustella koulutustarpeen olennaisilla muutoksilla tai muilla ammattikorkeakoulutoimintaan liittyvillä olennaisilla syillä.

Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto, tradenomi (AMK), tietojenkäsittely/ Metropolia

Tietojenkäsittelyn koulutusvastuu on tällä hetkellä 16:llä ammattikorkeakoululla. Valtakunnalliseen ja Länsi-Suomen osalta krooniseen osaaajapulaan vastataan myöntämällä koulutusvastuu Centria-ammattikorkeakoululle. Tietojenkäsittelyn koulutusta antavien ammattikorkeakoulujen määrää ei ole pääkaupunkiseudulla tarkoituksenmukaista lisätä. Koulutusmääriä on vuosina 2020-2022 lisätty pääkaupunkiseudun tietojenkäsittelyn tradenomikoulutusta antavissa ammattikorkeakouluissa, Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa ja Laurea –ammattikorkeakoulussa. Metropolialla, Haaga-Heliällä ja Laurealla on strateginen 3AMK –yhteistyö, jonka puitteissa voidaan vastata tietojenkäsittelyn koulutustarpeisiin ilman, että kaikilla liittouman korkeakouluilla on ko. koulutusvastuu.

Tietoliikenteen ja tietojenkäsittelyn koulutusta on lisätty yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa vuosina 2020–2022 yhteensä noin kahdella tuhannella aloituspaikalla.

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto, terveydenhoitaja (AMK)/ Samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy on luopunut terveydenhoitaja (AMK) koulutusvastuusta vuodesta 2017 lukien. Satakunnan ammattikorkeakoulu on hakenut tervey-

denhoitaja-koulutusvastuuta myös vuosina 2021 ja 2022. Diakonia-ammattikorkeakoululla on kampus Porissa, jossa se on aloittamassa syksystä 2023 alkaen terveydenhoitajien koulutuksen 25 aloituspaikalla vuosittain. Koulutusta antavien ammattikorkeakoulujen määrää ei ole tarkoituksenmukaista lisätä.

Terveydenhoitajien työvoimatilanteen odotetaan pysyvän lähivuosina hyvänä. KEVA:n vuonna 2021 julkaiseman Kuntien työvoimaennuste 2030:n mukaan terveydenhoitajista ei ole pulaa vaan lievää liikatarjontaa. Sairaanhoidajapulatilanteessa painotuksen tulisi olla sairaanhoitajien lisäkoulutuksessa, eikä pidempää koulutusta edellyttävien terveydenhoitajien koulutuksen laajentamisessa.

5 Vaikutukset

Hallituksen tavoitteena on edistää toimenpiteitä, joilla koulutuksen ja tutkimuksen tuottama osaaminen tukee nykyistä paremmin työllisyyttä ja työmarkkinoiden uudistumista. Korkeakoulujen kanssa yhteistyössä valmisteltavien toimenpiteiden tavoitteeksi hallitus on asettanut, että korkeakouluista valmistuu nykyistä enemmän osaajia alueille ja aloille, joilla on tai ennakoidaan olevan työmarkkinatarpeita. Toimenpiteillä vaikutetaan osaavan työvoiman tarjonnan merkittävään kasvuun etenkin pitkällä aikavälillä. Korkeakoulujen koulutusvastuita koskevilla laajennuksilla vaikutetaan tähän tavoitteeseen. Uusilla koulutusvastuilla ratkaistaan osaksi osaamisen nykyistä parempaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista eri aloilla ja eri alueilla.

Liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnon tradenomi (AMK) Centria-ammattikorkeakoululle lisättävä koulutusvastuun täsmennys tietojenkäsittely helpottaa pitkällä tähtäimellä Länsi-Suomen alueen ICT-alan osaajien pulaa.

Kajaanin ammattikorkeakoululle myönnettävä ensihoitaja (AMK) koulutusvastuu vastaa ikääntyvän alueen hoidontarpeeseen.

Satakunnan ammattikorkeakoululle myönnettävä insinööri (AMK), prosessi- ja materiaalitekniikan koulutusvastuu helpottaa erityisesti akkuteollisuuden työvoimapulaa ja alan osaajien jäämistä alueelle. Lisäksi uusi koulutusvastuu vahvistaa SAMK:n nykyistä profiilia energia- ja ympäristötekniikassa.

Turun ammattikorkeakoululle lisättävä koulutusvastuu rakennusarkkitehti (AMK) vastaa valtakunnalliseen ja alueelliseen osaajapulaan.

Muilta osin koulutustarpeisiin voidaan vastata nykyisten koulutusvastuiden puitteissa.

Esityksillä ei ole vaikutuksia valtiontalouteen. Ammattikorkeakoulujen uudet koulutusvastuut toteutetaan ammattikorkeakouluille myönnetyn perusrahoituksen ja sopimuskaudelle 2021–2024 sovittujen tutkintotavoitteiden puitteissa. Uusien koulutusvastuiden toteuttamiseen ei myönnetä OKM:n erillisrahoitusta.

Uusien koulutusvastuiden vaikutukset ovat nähtävillä työmarkkinoilla vasta usean vuoden kuluttua. Toimilupien koulutusvastuita koskevat muutokset tulisivat voimaan vuonna 2024. Ammattikorkeakoulut voivat ottaa opiskelijoita uusien koulutusvastuiden mukaiseen koulutukseen, joka alkaa 1.8.2024 jälkeen. Ammattikorkeakoulututkinnon laajuus on alasta riippuen 210–240 opintopistettä (3,5–4 vuoden opinnot).